

2015-06-09

Dnr 2015/96-100

Tillväxtverksamheten
Näringslivssekreterare Anne Forsberg

Näringsdepartementet
103 33 STOCKHOLM
n.registrator@regeringskansliet.se

Till

Ert dnr N2015/2989/HL

Yttrande - Betänkande Service i glesbygd (SOU 2015:35)

Kommunstyrelsen i Sorsele kommun har 2015-06-09, § 108 beslutat avge följande yttrande;

Sammanfattning

Sorsele kommun konstaterar att betänkandet innehåller ett gediget underlagsmaterial med analyser, redogörelser för informations- och erfarenhetsinsamling, enkäter, omfattande kontakter och möten med företrädare på nationell, regional och lokal nivå etc.

Utredningens bild av glesbygdens utmaningar och utvecklingspotential upplevs relevant. Sorsele kommun delar utredningens slutsats att framtiden för många butiker i glesbygd är ytterst osäker varför det brådskar med att införa ytterligare stöd för att trygga tillgängligheten till kommersiell service i glesbygd.

Utredningens förslag till stödinsatser bedöms genomtänkta och rimliga för möjligheterna att långsiktig upprätthålla en grundläggande servicenivå även i glesbygdsområden. Sorsele kommun anser att de föreslagna nya stöden till dagligvarubutiker utgör ett bra komplement till nuvarande stödformer. De föreslagna nya stöden bör index-uppräknas för att inte urholkas.

Många glesbygdskommuner är små och har begränsade resurser för att arbeta aktivt med frågor om kommersiell service. Sorsele kommun instämmer i utredningens förslag att Tillväxtverket bör medverka till att regioner och länsstyrelser genomför insatser till stöd för glesbygdskommuner som vill utveckla lokala servicelösningar och att insatserna särskilt bör inriktats på kommuner som helt eller delvis ligger i områden med låg eller mycket låg tillgänglighet till tätorter.

Finansieringen av de föreslagna nya stöden till dagligvarubutiker bör inte medföra att övrigt utrymme för insatser till kommersiell service minskar.

Tillväxtverksamheten
Näringslivssekreterare Anne Forsberg

1. Författningsförslag

Sorsele kommun anser att förslaget att införa två nya stöd till försäljningsställen för dagligvaror i särskilt sårbara och utsatta områden som kompletterar befintliga stöd är bra. Det är särskilt bra att stöden ska kunna lämnas årligen under obegränsad tid.

Stödet till dagligvaruservice av allmänt ekonomiskt intresse ska ses som ersättning för att butiken fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Ett mindre ekonomiskt stöd till servicestrategiska försäljningsställen för dagligvaror föreslås lämnas till små försäljningsställen med minimal omsättning, men som är betydelsefulla för flera olika slag av grundläggande kommersiell service.

Behovet av uppföljning och tillsyn liksom möjligheter till flexibel tillämpning är ofta stort i dagligvarubutiker i dessa utsatta och sårbara områden där även begränsade förändringar kan leda till akuta situationer för serviceförsörjningen.

Det är angeläget att kommunerna planerar varuförsörjningen så att behovet av stöd kan bedömas. I dag saknas riktlinjer för planeringsarbetet. Kommuner har ställt frågor om innehåll och struktur i detta arbete till Länsstyrelsen och ser behov av en fortsatt dialog kring frågan.

Ett tydliggörande erfordras av sambanden mellan nuvarande stöd till kommersiell service, kommande stöd till kommersiell service inom Landsbygdsprogram 2014-2020 och de nu föreslagna stöden.

2. Utredningens uppdrag och arbete

Sorsele kommun bedömer att utredningen utifrån direktiven gjort en grundläggande analys och ett omfattande arbete med fakta- och informationsinhämtning. Kontakter har tagits med berörda aktörer på lokal, regional och nationell nivå. I Västerbotten har vi upplevt att utredarna varit tillgängliga för information och frågor under utredningsarbetet och varit lyhörda för de synpunkter som lämnats.

3. Utmaningar och möjligheter

Utredningens bedömningar av den demografiska utvecklingen och vad som behövs för att få tillväxt och utveckling i gles- och landsbygder delas av Sorsele kommun. Arbetstillfällen och tillgång till service som kan utvecklas genom samverkan mellan offentliga, privata och ideella aktörer på den lokala nivån utgör nyckelfaktorer för utveckling. Mycket arbete har lagts ner men mycket mer finns att göra. Negativa befolkningsprognoser för glesbygdskommunerna och minskat kundunderlag för dagligvarubutikerna innebär verkliga utmaningar.

Tillväxtverksamheten
Näringslivssekreterare Anne Forsberg

Sorsele kommun delar även utredningens bedömning att det finns en potential i glesbygder vad gäller bl a entreprenörskap, lokala föreningar som startar serviceföretag, bredbandsutbyggnaden och besöksnäringen. Tillgången till service är en viktig förutsättning för att ta tillvara utvecklingskraften och för permanent boende, delårsboende och företagare.

De regionala serviceprogrammen syftar till att samordna insatser från flera aktörer och att samordna kommersiell och viss offentlig service. För att inte bromsa in påbörjade insatser och uppbyggt engagemang brådskar det med att tydliggöra villkoren för finansiellt stöd till tillhandahållare av service och till projektverksamhet. Den utdragna processen med ett nytt Landsbygdsprogram har bromsat upp många projektidéer.

Det är viktigt att villkoren för stöd får en långsiktig inriktning för att skapa nödvändig framtidstro.

4. Lanthandeln – en mötesplats och ett nav för service

Utredningens bedömning av lanthandelns betydelse som mötesplats och nav för service delas av Sorsele kommun. Försäljningsställen för dagligvaror samlar ofta flera typer av kommersiell service, som drivmedel, post- och apoteksombud, betaltjänster samt även spel och utlämning av systemvaror. Dessutom ger butiken sysselsättning och fungerar som affärspartner till andra företag. Försvinner butiken försvinner också annan service.

E-handeln ökar, inte minst i glesbygden. Dagligvaror utgör dock fortfarande en mindre del av den totala e-handeln. Här finns säkert utvecklingsmöjligheter för Västerbottens glesbygd där de långsiktiga förutsättningarna för en lanthandelsbutik sviktar. En sådan lösning är dock inte jämförbar med en levande butik i bygden.

Många orter har bara en butik och avståndet till nästa butik kan vara långt t ex Ammarnäs som är en av Sorsele kommuns strategiska serviceorter har 9 mil till närmsta butik i centralorten Sorsele. En ytterligare utglesning av butiksnätet får svåra konsekvenser.

5. Tillgången till kommersiell service i glesbygd

Utredningen visar att antalet butiker minskat i samtliga län mellan 2004 och 2014. Var fjärde butik har försvunnit i glesbygdsområden med låg eller mycket låg tillgänglighet till tätorter.

Personer med långa avstånd till butik berör främst boende i gles- och landsbygd i Norr- och Västerbotten (statistik för år 2014).

Tillväxtverksamheten
Näringslivssekreterare Anne Forsberg

I dag finns ingen generell lösning för hur saneringskostnader ska finansieras när en drivmedelstation läggs ner. Sorsele kommun anser det angeläget att frågan om finansieringsformer för marksanering vid drivmedelsstationer hittar en lösning.

6. Arbetet med tillgänglighet till kommersiell service

De regionala serviceprogrammen 2014-2018 syftar till att stödja och stimulera arbetet med kommersiell och viss offentlig service i gles- och landsbygder. Programmen utgör verktyg för samordning av både insatser och aktörer. Kopplingar mellan servicetillgänglighet och näringslivets utveckling liksom kommunalt deltagande och engagemang är avgörande.

Sorsele kommun konstaterar att programgenomförandet bromsats in under 2014-2015 till stor del på grund av att Landsbygdsprogram 2014-2020 inte beslutats och finansiering inte kommer att kunna sökas förrän hösten 2015.

Tillväxtverket och Tillväxtanalys har viktiga roller som förmedlare av kunskap och för att genomföra utvärderingar och analyser som underlag för behovsbedömningar och insatser.

Sorsele kommun ingår i Tillväxtverkets satsning på Pilotkommuner för serviceutveckling. I programmet har Tillväxtverket haft en viktig roll för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Insatsen har också medfört ekonomiska resurser och tid till att arbeta med olika utvecklingsprocesser lokalt.

Kommunernas roll för stöd till kommersiell service innebär att den berörda kommunen ska ha planerat varuförsörjningen på ett sådant sätt att behovet av stöd kan bedömas (SFS 2000:284, 6 §). En sådan planering utgör ett viktigt beslutsunderlag för stödmyndigheten. Det finns dock fortfarande inga riktlinjer för vad en sådan planering ska innehålla. Kommuner har ställt frågan till Länsstyrelsen om vilken kommunal planering som behövs för att behovet av stöd ska kunna bedömas.

Länsstyrelsen skickar idag ansökningar om investeringsbidrag och servicebidrag på remiss till berörd kommun. Visst underlag finns också i regionalt serviceprogram 2014-2018, men ofta behövs ett bredare underlag för att insatser ska bygga på en helhetssyn för kommundelens situation vad gäller kommersiell och offentlig service, sysselsättning och framtida utvecklingsmöjligheter.

Riktlinjer bör tas fram till hjälp för kommunernas planering av serviceförsörjningen. Länsstyrelsen är beredd att bistå kommunerna i arbetet.

Tillväxtverksamheten
Näringslivssekreterare Anne Forsberg

7. Befintliga stöd till kommersiell service

Västerbotten är ett av de två län i landet som beviljat mest stöd till kommersiell service år 2014 – ca 9 miljoner kronor.

De befintliga stöden, investeringsbidrag, investeringslån, servicebidrag och hemsändningsbidrag har mycket stor betydelse för dagligvaruhandlarna i glesbygd.

Sorsele kommun betalar den högsta ersättningen per hushåll och hemsändningstillfälle från 1 januari 2012. Våra dagligvaruhandlare har framfört synpunkter om fördelar med att kommunernas kriterier görs mer lika. Det förenklar när handlarna har hemsändning i flera kommuner. I kommuner med långa avstånd är det av stor betydelse att det statliga bidraget till hemsändning höjs, eftersom man annars riskerar att handlarna väljer att avveckla sin hemsändningsservice.

8. En grundläggande nivå av kommersiell service och geografisk avgränsning

Sorsele kommun delar utredningens bedömning av vad som utgör grundläggande kommersiell service (dagligvaror, drivmedel, post- och apoteksservice samt betaltjänster), den geografiska avgränsningen och avståndskriteriet som föreslås för de nya stöden. Förslaget att Tillväxtverket ska meddela närmare föreskrifter om avgränsningen är bra.

9. Beräkning av stödet

En analys HUI (Handelns utredningsinstitut) har utfört visar att flertalet butiker i glesbygdsområden med låg eller mycket låg tillgänglighet till tätorter inte når upp till en lönsamhetsnivå som är långsiktigt hållbar om de ska överleva på marknaden, men att många av dem skulle ha en möjlighet med ett ekonomiskt stöd.

Utredningen förordar en modell C där stödets storlek bygger på nettoomsättningen av dagligvaruförsäljningen. Stödet utformas så att de minsta butikerna har incitament att växa och bredda sitt sortiment och avtrappas med stigande omsättning. Tillväxtverket föreslås få meddela föreskrifter för beräkning av stödets storlek, vilket är bra.

Tillväxtverksamheten
Näringslivssekreterare Anne Forsberg

10. Statliga bolags ombudsverksamhet

Sorsele kommun stödjer utredningens bedömning att de statliga bolagen bör ta ett särskilt ansvar för att det ska finnas ombudsfunktioner på de försäljningsställen som mottar de nya stöd som utredningen föreslår samt i glesbygd i övrigt mot bakgrund av sina samhällsuppdrag. En samordning av olika serviceslag ökar möjligheterna att upprätthålla servicetillgängligheten i utsatta områden. Utredningen pekar på några samarbetsområden som lyfts fram vid möten med berörda statliga bolag.

11. EU:s statsstödsregler och kommunallagens bestämmelser om den kommunala kompetensen

Inga synpunkter.

12. Utredningens överväganden och förslag

Sorsele kommun anser att utredningens överväganden och förslag är väl underbyggda och välmotiverade.

Sorsele kommun ser mycket positivt på ett ev. införande av ett stöd som söks för ett år i taget, som kan ges kontinuerligt och tidsobegränsat för att verka hållbart och långsiktigt. Det är viktigt att förenkla så mycket som möjligt för de enskilda handlarna vid ansökningsförfarande och vid den ekonomiska rapporten för att minska den administrativa bördan. För att inte urholka stödet bör en indexuppräknings göras med hänsyn till kostnadsutvecklingen, bl a lönekostnaderna, för dagligvarubutiker.

Förslaget att Tillväxtverket bör medverka till att det inom ramen för Landsbygdsprogrammet genomförs insatser till stöd - och att det behövs mer än pengar - för glesbygdskommuner som vill utveckla lokala servicelösningar tillstyrks. Sorsele kommun ingår i Tillväxtverkets satsning på Pilotkommuner för serviceutveckling och vill lyfta betydelsen av stöd till lokala och regionala processer och till erfarenhetsutbyte.

I Västerbottens Regionala serviceprogram 2014-2018 betonas kompetensutvecklingsinsatser för lanthandlare kring bl a lokal upphandling och marknadsföring men också behovet av konsultinsatser för ekonomisk och juridisk vägledning. Möjligheter finns att via Förordning (2000:284) om stöd till kommersiell service resp. 1:1-anlaget, Regionala tillväxtåtgärder, uppföljningsmedlen stödja sådana insatser. Förhoppningsvis kommer Landsbygdsprogrammet när det beslutats möjliggöra finansiering av liknande insatser.

Tillväxtverksamheten
Näringslivssekreterare Anne Forsberg

13. Finansiering

Det är oklart vilken omfattning och finansieringsbehov de föreslagna nya stöden kommer att få i Västerbotten och också i vilken utsträckning övriga stöd till kommersiell service (investeringsbidrag, investeringslån, servicebidrag och hemsändningsbidrag) påverkas av förordningsförändringar och den fortsatta utvecklingen i länets glesbygder.

Om det samlade utrymmet för de olika slagen av stödinsatser minskar i länet kommer införandet av nya kompletterande stöd inte att leda till en tryggad och långsiktigt hållbar grundläggande kommersiell service i våra glesbygdsområden.

För Sorsele kommun

Kjell Öjeryd
Kommunstyrelsens ordförande

Jan Ask
Kommunchef